

1932

גלים קצרים ומדויקים כל-כך, לא היה צורך במדינאים הרואים את הנולד כלל. לא! השנים 1925-1932 שונות, במה שנוגע לעליה ולהתישבות, הרבה יותר משהן דומות זו לזו. וקודם שננסה לנחש את הבאות, מוטב שנעיין קצת בשינויים אלו.

ההבדל בעליה בולט ביותר. בשנת 1925 גדל מספרם של יהודי ארץ-ישראל ב-25,890. בשנת 1932 נתרבו היהודים בארץ בשלושה עשר אלף לערך, כלומר, רק בחצי ממה שנתרבו בשנת 1925. אולם, הבדל זה, או מעין זה, לא היה חשוב ביותר לגבי הציוניות, אילו היה הפרוצס של התרבות-האוכלוסים בארץ נעשה רק על-ידי היהודים בלבד. כדי להעריך הבדלים מעין זה במילואם, מן ההכרח הוא לשים לב תמיד להתרבותם של האוכלוסים הבלתי-יהודיים. ומה מלמדת בנידון זה הסטטיסטיקה? בשנת 1925 נתרבו הבלתי-יהודים בארץ-ישראל ב-15,868, ואילו בשנת 1932 בעשרים אלף לערך. ופירושם של מספרים אלו לגבי הציוניות הרי אינו אלא אחד: כשם שבשנת 1925 נתקרב יהודי איי אל הרוב העברי ב-10,000 נפש לערך, כך נתרבה בשנת 1932 ב-7,000

דעה מקובלת היא: כשם שהמאורעות של שנת 1929 לא היו אלא „חזרה מורחבת של מאורעות שנת 1921; כשם שהדין וחשבון של שאו היה רק מהדורה חדשה, מרובת-הוספות, של הדין וחשבון של היקראפט; כשם שמפקד-האוכלוסים בשנת 1922, לאחר הדין והחשבון של היקראפט, בא לשם מועצה מחוקקת, שלא נתקיימה רק מפני התנגדותם של הערביים, וגם מפקד האוכלוסים בשנת 1931, לאחר הדין וחשבון של שאו, בא ביחד עם שאלת המועצה המחוקקת, — כך הייתה שנת 1932 בכל מה שנוגע לעליה ולהתישבות, מעין ריפרודוקציה של שנת 1925. ודאי: השואה זו נכונה במה שנוגע למדיניות האנגלית-ערבית; שהרי אף מי שהיה מיטיב להבחין בשרטוטים הדקים של הפוליטיקה האנטי-ציונית בתחלת שנות העשרים, היה רואה בהם, בשרטוטים הללו, רק קוים גסים, שנתבררו לאחר זמן, בתחלת שנות השלושים. אולם, כשממשיכים בדרך זו של השואה ומסיקים מסקנות אף בנוגע לעתיד, ולפיכך רואים בו, בעתיד זה, קודם-כל, משר, בהתאם לסכימה של שנות העשרים, הרי יש להעיר, שאילו הייתה ההיסטוריה חוזרת במע-

נפש לערך מן הרוב העברי. הציוניות נסוגה, איפוא, אחור מתכליתה העיקרית אף בשנת 1932, כמו שהיתה מתרחקת מתכלית זו אף בשאר השנים של ה"מפעלי הציוני, זולת בשנות 25-26. ואכן, כל שלשלת השנים הארוכה משנת 1917 עד 1932 לא היתה אלא התרחקות גדולה אחת של הציוניות מתכליתה היחידה: רוב עברי. עלית האחוז של היהודים במספר הכללי של תושבי הארץ אינו מוכיח בנידון זה כלום. אמנם, האחוז של היהודים בארץ עלה מ-11 אחוז ל-17 אחוז (1922-1931), אבל מן הרוב העברי נתרחקנו. בשנת 1922 רחוקים היינו מרוב זה ב-590.000 ואילו כיום רחוקים אנו ממנו ב-690.000 לערך. במשך עשר השנים האחרונות נתרחקנו, איפוא, מן הרוב העברי במאה אלף. ובאופן ממוצע - בעשרת אלפים איש לשנה. אם נזכור דבר זה, ואם נזכור, נוסף לכך, שהזמן, שהקציבה ההיסטוריה לציוניות, מוגבל מאד (שהרי בעוד עשרות שנים אחדות יכפל מספרם של הערבים בארץ-ישראל, ואם תמשך העליה כך אף להבא, תהא אי מיושבת ברובה על-ידי אומה יותר תרבותית משהיא כיום, שאף כח-ההתנגדות שלה גדול יותר), נבין, ששנת 1932 לא היתה, בנידון זה, אלא ההיסוף הגמור משנת 1925, שהרי אף היא פגרה אחר מטרות-הציוניות, אפילו אם במדה מועטת מן השנים שקדמו לה. מה טעם יש, איפוא, לשמוח על כך?

וכשם שאין השנים 25-32 דומות כלל בנוגע לעליה, כך הן שונות אף

בנוגע להתישבות. אמנם, כאו כן עכשיו עומד במרכז ההתישבות העולה מן "המעמד הבינוני, כמו שאף עכשיו, כאו, צרה עינה של ההנהלה הציונית בעולה ממין זה. וחלוקת הסרטיפיקטים תוכיח. צרות-עין זו מפליאה ביותר כיום, לאחר שנתברר היטב ערכה של קרן-היסוד בתור מכשיר של התישבות. מן ה"דין וחשבון וסיכומים כלליים של הסוכנות היהודית (1931), אפשר ללמוד בנידון זה דבר אחד חשוב ביותר: במשך עשר השנים 19-29 ישבה ההנהלה הציונית 5.000 איש לערך. במספר זה נכללים גם אלה, שלא יושבו ממנו על-ידי ההנהלה הציונית, אלא קבלו ממנה תמיכה קטנה בלבד (כך מודיע הדין-וחשבון, עמ' א', בלא לציין את מספרם של הנתמכים מסוג זה). ההנהלה הציונית ישרה, באופן ממוצע, 500 איש לשנה לכל היותר. ואם נניח, שמשבר כלכלי אינו מצוי בעולם, שהאמון בהנהלה הציונית לא נתמוטט כלל, ושעם ישראל יוסיף לתרום לקרן זו מיליונים כמו שהיה נוהג באותן השנים, הרי תצליח ההנהלה הציונית לישוב 500.000 יהודים במשך - אלף שנים!

והתנגדות מסותרת זו לעולה ממעמד-הבינים (בגלוי אין מעזים עוד להכריז עליה) היא שגרמה וגורמת אף כיום להפקרתו של עולה זה בארץ. הכל יודעים, שאחד מן הגורמים העיקריים למשבר בשנת 1927 - מלבד המשבר הכלכלי בפולניה והגבלת העליה, שהגבירה את המשבר בארץ - היה אי-מציאותו של מוסד מרכזי, שתפקידו להדריך בעניני התישבות. הדרכה ממין זה חסרה אף כיום. וזהו מה שגורם במדה

ידועה להצטברותו של הכסף בבנקים : העולה החדש חושש להשקיע את כספו בענפי-כלכלה זרים לו, כשאינו מקבל הדרכה ממוסד אחר א, שאין לו אלא מטרות לאומיות בלבד. ואולם, ביחד עם זה יש לציין, שאת מקומה של ההדרכה ממלא כיום באילו שטחים נסיון-ההתישבות של הישוב עצמו. וזהו מה שמגן במדה מרובה בפני הפכנה של שנת 1927.

במשך התקופה הקצרה של עשר השנים האחרונות נשתנה בהרבה מושגה של ארץ-ישראל אצל ההמונים היהודיים בחוץ-לארץ, וערכה הממשי בשבילם הלך וגדל. איי נראית להם כיום, לא רק כמדינת-היהודים בעתיד, אלא אף כארץ של קולוניזציה בהווה. העולה של שנת 1932, פליט המשבר הכלכלי העולמי, מבקש בארץ-ישראל לא רק פתרון לשאלת-היהודים שלו, אלא גם מקלט מן המצוקה הכלכלית. ואין ספק, שעם סיום נמלה של חיפה והעברת צנורות הנפט ממוצול, עלולות הפרספקטיבות הכלכליות של איי, שהולכת ונהפכת למרכז-המסחר של המזרח הקרוב כולו, להיות גדולות ביותר. אולם חוסר הרגולציה בהתישבות משפיע לרעה אף על כבושן של העמדות הכלכליות. העליה של שנת 1932 זרמה כמעט כולה אל הדרום. תל-אביב נבנית שוב בקצב המהיר של שנת 1925. הגורמים העיקריים לכך הם שנים : הרכוז הטריטוריאלי של תל-אביב והשלטון העירוני העצמי שלה מצד אחד, וההינטרלנד של המטעים מצד שני. שני הגורמים הללו

אינם מצויים בירושלים ובחיפה. ולפיכך כמעט לא הורגשה העליה החדשה בשתי ערים אלו. אמנם, בקרבת חיפה, משתרעים השטחים הגדולים של עמק-עכו ועמק-יזרעאל, שנקנו על-ידי הקרן הקיימת. אולם, מן האמור למעלה על קרן היסוד מתברר בנקל, משום-מה השיגה הקרן הקיימת את קרן-היסוד ומשום-מה שוממים עדיין קרקעות אלה בחלקם הגדול. מפני חוסר הסברה וריגולוציה בהתישבות נתרכזה גם התעשייה החדשה בתל-אביב, אף-על-פי שמי שישלוט בחיפה של העתיד מבחינה כלכלית ומדינית, יהא, אפשר, השליט במזרח כולו.

לא נרבה לדבר על המצב המדיני. שלשה קוים יש לסמן בתקופה של שנת 1932 בקשר עם המצב המדיני : א) הרשיון להגדלת העליה ; ב) הטיורר הבלתי-פוסק כלפי הישוב היהודי ; ג) ההכרזות על המועצה המחוקקת בג'ניבה ובלונדון. שלושת הדברים הללו כאחד השפיעו על הלך-הרוחות בישוב ויצרו בלילה משונה של אופטימיות ופסימיות. אולם צריך שיהא ברור הדבר : שלש ההופ-עות קשורות זו בזו. שלשתן מכוונות להוכיח דבר אחד : רעיון העליה אינו מתנגד לרעיון המועצה המחוק-קת, והטיורר בישוב היהודי מזהיר, שיש הכרח לפצות את הצד השלישי על-ידי מועצה מחוקקת זו. כשניטיב להבין דבר זה, נקל לנו להשיב גלויות וברורות את תשובתנו האחת והיחידה.

ב. נתניהו

ינואר 1933